

Valorizacija parka prirode Žumberak -Samoborsko gorje

Vlašić, Filip

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Forestry / Sveučilište u Zagrebu, Šumarski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:108:213184>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-10**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Forestry and Wood Technology](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

ŠUMARSKI FAKULTET

ŠUMARSKI ODSJEK

SVEUČILIŠNI PREDDIPLOMSKI STUDIJ

URBANO ŠUMARSTVO, ZAŠTITE PRIRODE I OKOLIŠA

FILIP VLAŠIĆ

**TURIZAM U PARKU PRIRODE ŽUMBERAK – SAMOBORSKO
GORJE**

ZAVRŠNI RAD

ZAGREB, (RUJAN, 2016.)

PODACI O ZAVRŠNOM RADU

Zavod:	Zavod za ekologiju i uzgajanje šuma
Predmet:	Zaštita prirode
Mentor:	Doc. Dr. Sc. Roman Rosavec
Student (-ica):	Filip Vlašić
JMBAG:	0068214279
Akad. Godina:	2015./2016.
Mjesto, datum obrane:	Zagreb, 23. Rujna 2016.
Sadržaj rada:	Slika: 6 Tablica: 1 Navoda literature: 13
Sažetak:	U ovom radu opisane su glavne turističke destinacije, aktivnosti, kulturne i prirodne specifičnosti parka prirode Žumberak – Samoborsko gorje.

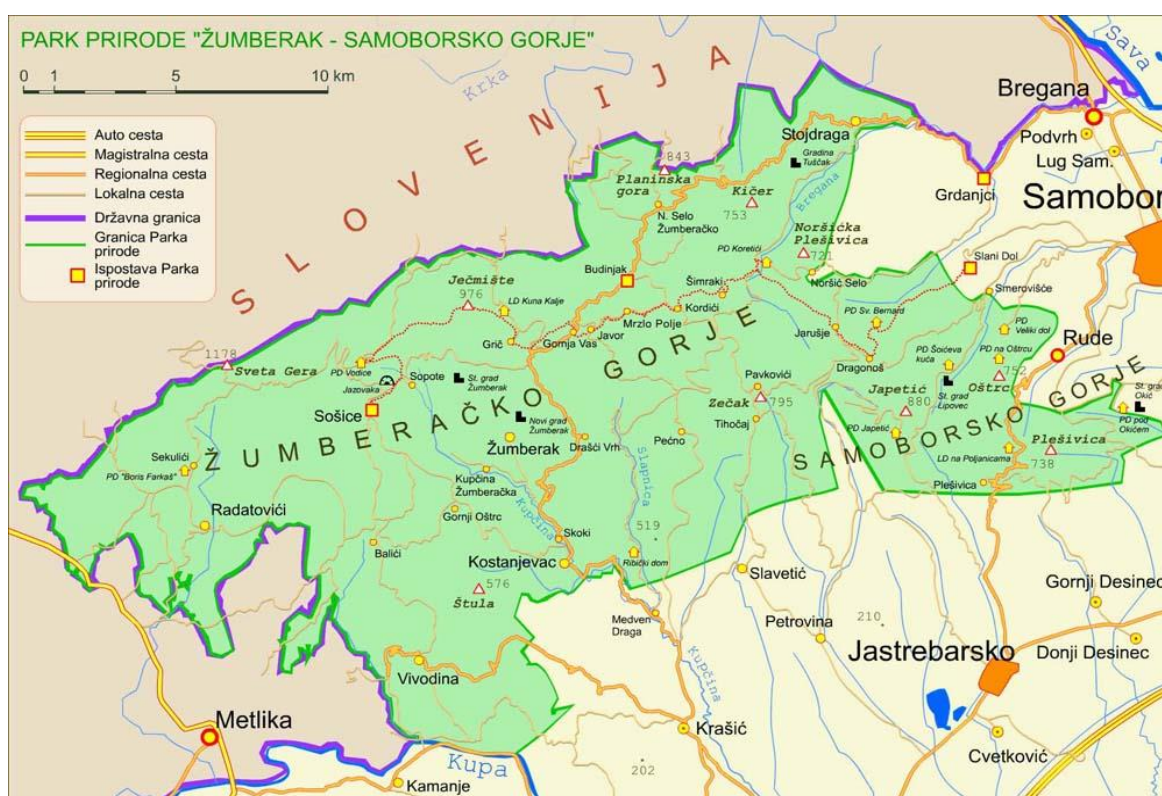
SADRŽAJ

Pregledni rad:

1. UVOD	1
2. PRIRODNE I KULTURNE SPECIFIČNOSTI	2
3. PLANINARSKI DOMOVI I IZLETIŠTA	4
4. AKTIVNOSTI	5
5. DESTINACIJE	8
6. ZAKLJUČAK	12
7. LITERATURA	13

Uvod

Park prirode se prema zakonu o zaštiti prirode iz 2013. godine definira kao „prostrano prirodno ili dijelom kultivirano područje kopna i/ili mora velike bioraznolikosti i/ili georaznolikosti, s vrijednim ekološkim obilježjima, naglašenim krajobraznim i kulturno-povijesnim vrijednostima“. Uz ovu definiciju, članak 115. zakona o zaštiti prirode nam govori da parkovi prirode imaju i znanstvenu, kulturnu, odgojno-obrazovnu, te rekreativnu namjenu. U parku prirode dopuštene su gospodarske i druge djelatnosti i zahvati kojima se ne ugrožavaju njegova bitna obilježja i uloga.

Slika 1- Karta parka prirode Žumberak - Samoborsko Gorje

28. Svibnja 1999. godine zakonom je proglašen Park prirode Žumberak – Samoborsko gorje (eng. Nature park Žumberak and Samoborsko Gorje hill range) koji obuhvaća područje Samoborskog gorja i južni dio Žumberačkog gorja udaljenih oko 30 km od Zagreba. Ukupna površina iznosi oko 350 km². Najveći dio ovog parka prirode pripada Zagrebačkoj županiji, a manji dio Karlovačkoj županiji. Osnovni cilj mu je zaštititi i promovirati prirodne ljepote ovoga kraja. Žumberak je pretežito planinsko područje čija se nadmorska visina kreće od 180 – 1178 m. Najviši vrh, na već spomenutih 1178 m, u blizini Slovenske granice naziva se Sveta Gera. Žumberačko gorje je za razliku od Samoborskog

zapadniji i viši dio parka prirode. Samoborskom gorju pripadaju istočniji dijelovi parka. Ono je niže i raščlanjenije. Na 879 m.n.v. smjestio se vrh Japetić, koji je, zbog očuvanih prirodnih ljepota i brdskih bukavih šuma u njegovom vršnom dijelu 15.7.1953. proglašen posebnim rezervatom šumske vegetacije. Površina posebnog rezervata iznosi 28,80 ha. Nakon Japetića, drugi najviši vrh Samoborskog gorja je Plešivica (780 m). Unutar parka prirode nema gradova. Stanovnika raštrkanih po mnogim naseljima ima oko 4000. Ulaz u park se ne naplaćuje.

Prirodne i kulturne specifičnosti

Što čini ovaj park prirode turistički atraktivnim? Prije svega, bogata i očuvana priroda. Zbog izostanka gradova, ali i pravog suživota generacija ljudi sa prirodom, ljudski utjecaj je, mogli bismo reći, obogatio ovo područje. Vrlo važan čimbenik ovog parka su šume. Šume prekrivaju 2/3 područja parka. Od šumskih zajednica, ovdje susrećemo u nižem brdskom području šume hrasta kitnjaka i običnog graba, šume hrasta medunca i crnog graba na strmijim toplim obroncima, te bukove šume u najvišim dijelovima. Travnjačke površine uglavnom su nastale antropogenim utjecajem – krčenjem šuma i obavljanjem poljoprivrednih djelatnosti. Travnjačke bi se površine izostankom ljudskog utjecaja sukcesijom vratila u prvobitno stanje. Doduše, taj proces nije kratak. Međutim, zbog nedostatka ljudi i smanjenog intenziteta bavljenja poljoprivredom, sigurno možemo očekivati pojavu pionirskih vrsta drveća i prepuštanje tih terena zakonima prirodne sukcesije i ontogeneze šuma.

Fauna je također vrlo bogata. Podzemni svijet, odnosno špilje i jame prepune su životom te su dom mnogim vrstama, među kojima ima i endema, kao što su kornjaši – Tankovratni podzemljak (*Leptodirus hochenwartii*) i Žumberački žmurac (*Machaerites curvistylus* Nonveiller et Pavićević, 2001.) i račić – Žumberačka kuglašica (*Monolitra rakovitzai pseudoberica* Sket, 1965.). Područje ovog parka prirode pripada rubnom dijelu masiva Dinarida, koji se može pohvaliti najvećom bioraznolikošću špiljske faune na svijetu. Iako rijetko, moguće je ovdje i susresti dva od tri naša najveća sisavca – medvjeda i vuka, dok u velikom broju nailazimo na manje sisavce, 11 vrsta šišmiša, 110 vrsta ptica, vodozemce od kojih se ističu pjegavi daždevnjak, te rijetko viđeni crni daždevnjak, gmazove i dr.

Što se tiče geološke podloge i reljefa, oko 90% područja parka izgrađeno je od dolomita i vapnenca koji su topivi u vodi i razlomljivi su, pa su samim time podložni procesu okršavanja. To okršavanje rezultiralo je kombinacijom od oko 15 špilja i jama od kojih je najdublja špilja Dolača (155 m dubine), a najdulja – špilja Provala (1862 m duljine). Konfiguracija ovog terena je specifična i po brojnim vodotocima – Bregana, Lipovečka i Rudarska Gradna, Kupčina, Slapnica. Kanjon rijeke Slapnice ističe se osim ljepotom i aktivnim procesom stvaranja sedre na više mjesta. Ovdje možemo naći i brojne slapove – 40 m visoki slap Sopot kod Sošica, 15 m visoki slap Brisalo u dolini Slapnice, Vranjački slap, te Cerinski vir. Zabilježeno je sveukupno 828 izvora, 260 vodotoka i 164 lokvi.

Velika vrijednost Žumberačkog kraja, a da nije riječ o prirodnim ljepotama je svakako kulturno nasljeđe stanovništva ovog kraja koja se sačuvala kultiviranjem i njegovanjem tradicija generacija i generacija žitelja koji su živjeli u skladnom odnosu sa prirodom. Krčenjem šuma radi svojih potreba, u pojedinim dijelovima parka stvoreni su zanimljivi krajolici koji se mogu usporediti s Engleskim pejzažnim perivojima sa dominantnom strukturom „otvoreno-zatvoreno“, u kojemu „zatvoreno“ predstavlja šumu ili šumarak, a „otvoreno“ pašnjake ili travnjake. Dobar dio čovječanstva današnjice živi u užurbanom, stresnom, materijalnom, duhovno ispražnjenom i zagađenom svijetu, ne prepoznajući ljepote ovog svijeta pred sobom, te tražeći bijeg od svakodnevice može i želi se vratiti jednostavnostima, usporenijem tempu života. Daleko od očiju javnosti, u brdima Žumberačkog i Samoborskog gorja, seoski turizam ima potencijala. Promatrajući prizore tih sela i zaseoka, „urbani čovjek“ može naći neku vrstu spokoja. Obješeni srpovi, kose i ostali tradicionalni alat umjesto računala i printera, jednostavne nastambe, narodne nošnje, domaća hrana, domaće životinje umjesto uobičajenih gradskih prizora. Važan oblik turizma i velika vrijednost ovog kraja je ona religijska. Procjenjuje se da je omjer rimokatolika i grkokatolika, odnosno katolika bizantskog obreda približno jednak, pa time možemo postaviti Žumberak uz Križevce kao centar grkokatoličanstva u Hrvata. Brojne stare župne crkve, kapelice, i temelji onih crkava kojih danas više nema nam govori o važnosti vjere, kulture i običaja prvih uskočkih doseljenika koja se uvriježila sve do danas. Seoski turizam u sklopu očuvane prirode i bogate kulturne baštine time dodatno dobiva na značaju.

Slika 2 - Stogovi sijena na Žumberku

Planinarski domovi i izletišta

Široko prostranstvo parka (350 m²) i mreže brojnih planinarskih staza koje obogaćuju park, potakle su osnivanje izletišta i planinarskih domova, uglavnom od strane planinarskih društava, na različitim nadmorskim visinama i lokacijama. Ponuda smještaja od velike je važnosti za turizam, kako zbog potpore lokalnom stanovništvu tako zbog toga što omogućuje pretvorbu ovog parka prirode kao mjesta za jednodnevni izlet u izlet višednevnog karaktera u kojemu posjetitelj ima vremena detaljnije istražiti ljepote i uživati u svome boravku što bi vrlo moguće moglo privući goste i iz udaljenih mjesta domovine.

Tabela 1 - Popis planinarskih domova u parku prirode Žumberak - Samoborsko gorje

Popis planinarskih domova			
naziv	lokacija	Nadmorska visina	osnivač
„Ivica Sudnik“	Veliki Dol	530 m.n.v.	HPD „Japetić“, Samobor
„Dr. Maks Plotnikov“	Okić	411 m.n.v.	PD „Maks Plotnikov“, Samobor

„Željezničar“	Oštrc	691 m.n.v.	HPD „Željezničar“, Zagreb
„Scout“	Koretići	360 m.n.v.	PL „Scout“, Samobor
„Sveti Bernard“	Veliki Lovnik	690 m.n.v.	PD „Sv. Bernard“, Samobor
„Žitnica“	Japetić	815 m.n.v.	HPD „Jastrebarsko“, Jastrebarsko
„Šoićeva kuća“	Mali Lipovec	385 m.n.v.	HPD „Japetić“, Samobor
„Boris Farkaš“	Južno od vrha Sv. Gera – Sekulići	710 m.n.v.	PŠK „Trešnjevka- monter“, Zagreb
„Cerinski vir“	Cerina	331 m.n.v.	HPD „Sv. Patrik“, Samobor
„Vodice“	Ispod vrha Pliješ	850 m.n.v.	PD „Dubovac“, Karlovac

Postoje četiri izletišta – šumski dvor, medvenov mlin, izletničko turističko seosko domaćinstvo „Podžumberak“ i izletišta gogo. Osim toga, iznajmljuje se nekoliko ruralnih kuća – seoski turizam „lijepo brdo Žumberak“ u Pećnom, te sobe u domaćinstvu „lagotto's park“ u Radatovićima. Postoji i jedan hostel – hostel flores u Kostanjevcu.

Aktivnosti

Zbog velikog prostora, konfiguracije terena i šuma, park prirode Žumberak- Samoborsko gorje je atraktivna lokacija za turizam u obliku aktivnog odmora. Radi isprepletenosti mnogih pješačkih i biciklističkih staza, povezanost raznih lokacija je još i veća, što je dobro zbog samog širokog prostranstva gorja. Preporučuju se brojne planinarske staze i poučne staze, biciklizam, penjanje, jahanje, čak i ekstremni sportovi kao što je paragliding, te razni edukativni programi. Staze nisu samo za povremene rekreativce. Tijekom godine se održavaju brojne sportske priredbe i natjecanja u maratonu, orijentacijskom trčanju, biciklizmu, padobranskom jedrednju i planinarskim pohodima koje svake godine organiziraju brojna planinarska društva.

Poučne staze su zanimljiv način približavanja sadržaja, pobuđivanje zanimacije i ekološke edukacije posjetitelja zaštićenih područja. Ukorijenile su se u zaštićenim područjima diljem Hrvatske, pa su nezaobilazne i ovdje. U ovom parku prirode nalaze se 4 poučne staze koje se razlikuju po svojoj tematici i duljini.

1. „Žumberački arheološki put“ – Ova trasa povezuje arheološka nalazišta duž parka. Nalazišta ima 6 – stari grad Tušćak, groblje romaniziranog Keltskog plemena Latobika u Brateljima, stariježeljezno dobn nalazište u Budinjaku, Mrzlo Polje, Gornja Vas, te Stari grad Žumberak.

Duljina – 53 km

Trajanje obilaska – 7 sati (auto + pješaćenje)

2. „Staza kneževa u arheološkom parku u Budinjaku“ – dva različita arheološka nalazišta smještena u arheološkom parku – prvi u Budinjaku iz starijeg željeznog doba i drugi u Brateljima iz Rimskog doba.

Duljina – 4,2 km

Trajanje obilaska – 2 h

Slika 3 - tematski prikaz poučne staze "Staza kneževa"

3. „Gdje voće zri“ – 10 poučnih točaka na kojemu je opisan značaj voćnjaka čovjeku.

Duljina – 2 km

Trajanje obilaska – 1 h

4. „Izvori života“ – Uči nas o važnosti prirodnih izvora vode i kako su ju naši preci cijenili i doživljavali.

Duljina- 800 m

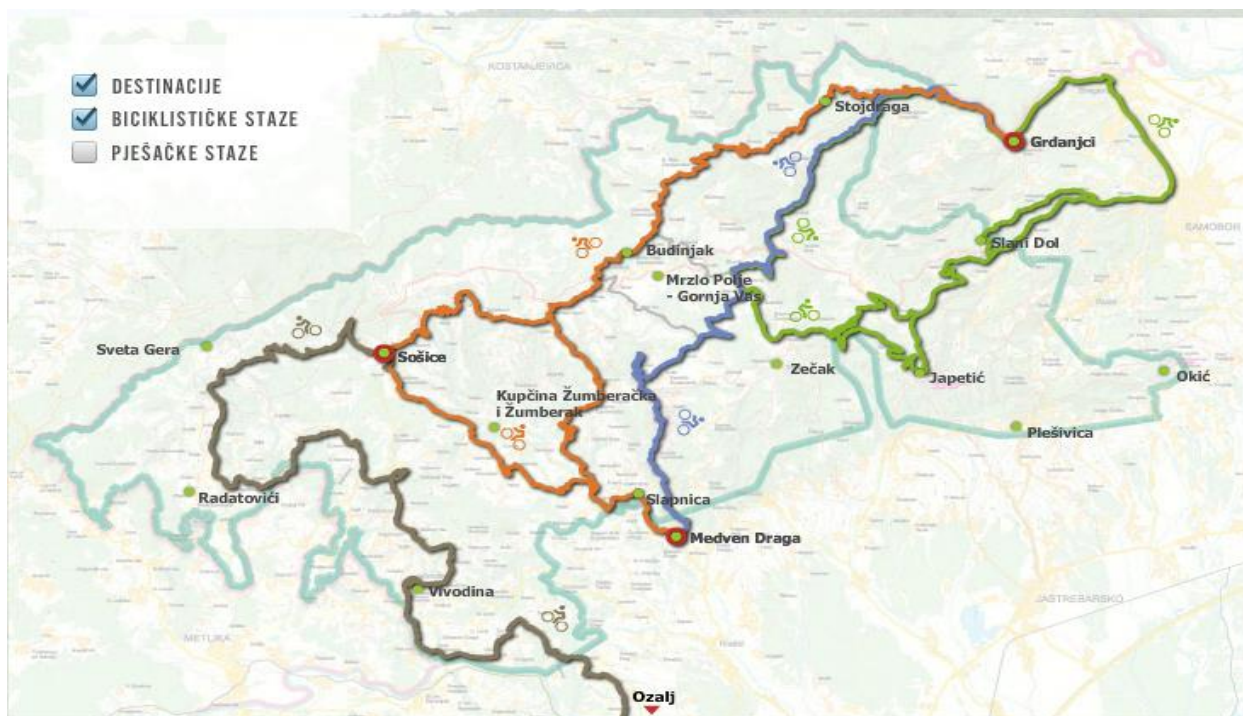
Trajanje obilaska – 45 minuta.

Pješačkih staza ima 9 i one se mimoilaze sa nekim biciklističkim i poučnim stazama.

1. Put kraljice bukve
2. Sošice – Jazovka
3. Jazovka – Sopotski slap- PD Vodice
4. PD Vodice – Ječmište
5. LD „Kuna“ Kalje – Grič – Gornja Vas
6. Gornja Vas – Mrzlo Polje
7. Kordići – Šimraki – Koretić mlin
8. Koretići – Jarušje – Dragonoš
9. Dragonoš – PD Sv. Bernard – Slani Dol

Biciklizam – Više od 200 km označenih biciklističkih staza. Od nedavno su u ponudi električni bicikli kojima se potiče važnost zaštite prirode i lakše svladavanje težih staza.

1. Vilinska staza (Grdanjci – Medven Draga)
2. Staza slapova (Medven Draga – Grdanjci)
3. Staza šišmiša (Samobor – Samobor)
4. Staza Sv. Gere (Ozalj – Sošice)

Slika 4 - karta sa označenim biciklističkim stazama unutar parka

Penjanje - Unutar parka postoji jedno penjalište – penjalište Okić koji se nalazi na stijenama podno starog grada Okića.

Paragliding - Dva su registrirana terena (Japetić i Plešivica), te jedan neregistrirani teren (Samoborsko gorje).

Edukativni program - edukativni program „Madi čuvar prirode“ omogućuje da i djeca na različite načine, što kroz radionice (vrtlari bez granica, upoznaj šumu, upoznaj livadu, upoznaj potok/lokvu, potraga za blagom i dr.) upoznaju prirodne i kulturne vrijednosti zaštićenih područja.

Destinacije

Destinacije – na internetskim stranicama parka prirode Žumberak – Samoborsko gorje, navedene su preporučene destinacije parka:

Budinjak – Budinjak je malo mjesto od desetak stanovnika u središnjem dijelu Žumberka, kojeg krasi bogata prošlost, te jedno od najznačajnijih arheoloških nalazišta. Postoje dva nalazišta koja su ujedno i dijelovi arheološkog parka. Pretpovijesno nalazište u Budinjaku (10.–6. st. pr. Krista) i nalazište iz Rimskog vremena u obližnjim Brateljima (1.–2. st.).

Poučna staza „staza kneževa“ prolazi kroz taj park. U Budinjaku se nalazi i informativni i edukativni posjetiteljski centar – eko-centar Budinjak.

„Tisućljeće kulinarstva“ je naziv radionice pretpovijesne, rimske, srednjovjekovne i tradicijske žumberačke kuhinje koji slovi kao najveća kulturna manifestacija u parku. Održava se svakog rujna od 2005. godine u arheološkom parku u Budinjaku. Program je jednodnevan. Posjetitelji istovremeno pripremaju jela po receptima iz navedenih razdoblja. Za pripremanje jela kako se to u davni radilo, posjetitelji dio namirnica i samoniklog bilja prikupljaju sami po obližnjim travnjacima. Neka se jela pripremaju posebnom tehnikom pečenja, u glinenim posudama koje posjetitelji sami izrađuju.

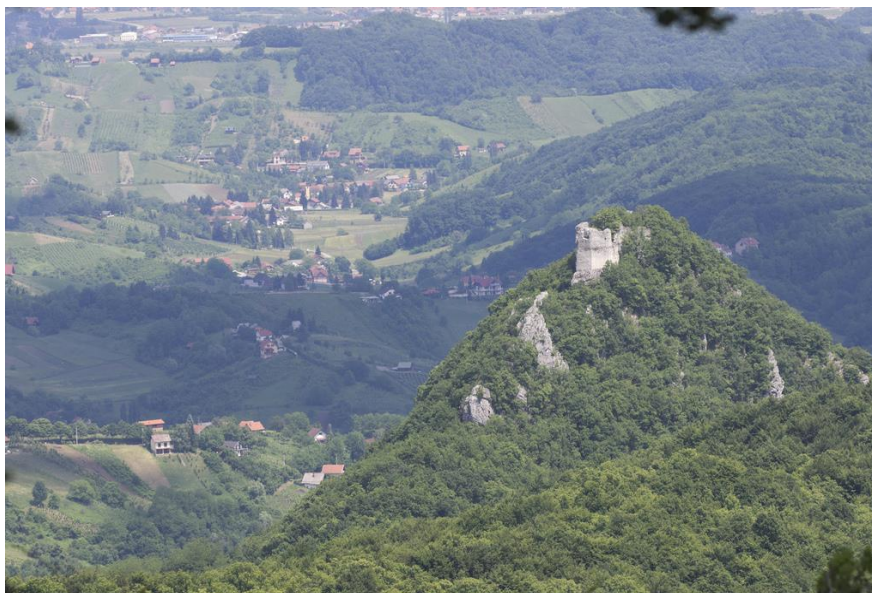
Kupčina Žumberačka – selo sa očuvanom tradicionalnom arhitekturom i crkvicom Sv. Roka. U gastronomskoj ponudi ovog mjesta su i svježe pastrve iz ribnjaka „Vrabac“ koji se mogu pecati i spremiti u organiziranom prostoru za roštilj i za objed.

Selo Žumberak – na obronku sela mogu se vidjeti ostaci zidina Novog Grada Žumberka u kojemu se nalazilo središte uskočkih kapetana koji je izgorio 1793. godine.

Mrzlo Polje – selo na rubu istoimenog polja okruženo šumom i brdima sa svih strana i sa čak 3 planinska potoka. Tu se nalaze temelji rimokatoličke crkve Sv. Lovre iz 13.st. i grkokatolička župna crkva Sv. Petra i Pavla.

Gornja Vas – ovdje su pruža pogled prema južnim vrhovima Žumberka. Na livadi Ravnice podno Gornje Vasi pronađeno je i stakleno posuđe iz rimskih vremena što ukazuje na ljudsku aktivnost na ovom području u davnim vremenima.

Okić – na jugoistoku Samoborskog gorja smjestio se Okić koji je najpoznatiji po svom starom gradu sagrađenom na Okićkim stijenama čiji ostaci i dalje čvrsto stoje. Te stijene su i destinacija penjačima.

Slika 5 - Ruševine starog grada na Okiću

Plešivica – na vrhu Plešivice koja je uglavnom obrasla šumom u kojoj ima i dosta alohtone crnogorice postavljen je vidikovac (778 m.n.v.) s kojega se pruža pogled prema južnim ekspozicijama po kojima dominiraju vinogradi i mala sela. Od događaja ovdje se izdvajaju vinske svečanosti, te sanjkaški kup.

Radatovići – iz ovog mjesta koje se nalazi u zapadnom dijelu parka pružaju se pogledi čak i na Veliku i Malu Kapelu, Klek i Sv. Geru. Ovdje se nalazi i najvjerojatnije najstarija grkokatolička župna crkva Sv. Nikole pored koje stoji spomenik slavnim uskočkim obiteljima na kojima se mogu vidjeti i mnogi obiteljski grbovi što potvrđuje bogatu uskočku baštinu.

Slani Dol – u Slanom Dolu se na 500 m.n.v. smjestila upravna zgrada javne uprave parka prirode Žumberak – Samoborsko Gorje. Uz to se ovdje nalazi i eko-centar.

Slapnica – potočna dolina koja je zaštićena kao zaštićeni krajobraz 1964.g. Ime je dobilo po mnogim kaskadama i slapištima među kojima se izdvajaju Vranjički slap i jedan od najviših slapova – Slap Brisalo.

Sošice – jedno od turistički najposjećenijih mjesta u Žumberku. Prvi put se spominje pod nazivom Sussuz već 1249. g. Sošice su poznate po sakralnim objektima – župni dvor i grkokatolički samostan časnih sestara Bazilijanki, otvoren 1939.g. Samostan i župni dvor su 1942. g. Zapalili partizani. Srećom, kasnije je samostan obnovljen i sestre su vraćene. U njemu se danas nalazi i zbirka Žumberačkih narodnih rukotvorina. Preko puta samostana,

poput dva plućna krila Katoličke Crkve, jedna kraj druge stoje i dvije crkve – rimokatolička kapela Uznesenja Blažene Djevice Marije s početka 19.st. i grkokatolička crkva Sv. Petra i Pavla iz 18.st.

Slika 6 - grkokatolička crkva Sv. Petra i Pavla i rimokatolička kapela Uznesenja Blažene Djevice Marije u Sošićama.

Stojdraga – u Stojdragi se osim uživanja u pogledima prema udaljenim planinama i dolinama može posjetiti i Žumberački uskočki muzej u kojemu je izložena vrijedna zbirka etnografskih predmeta.

Sv. Gera – najviši vrh Žumberačke gore (1178 m.n.v.) i ujedno i cijele sjeverozapadne Hrvatske. Poznato je odredište planinara i hodočasnika. U blizini Sv. Gere nalazi se cretište Jarak koje je ugroženo stanište rijetkih biljnih vrsta. U blizini Sv. Gere pronađen je i crni daždevnjak (*Salamandra atra*) koji je u Hrvatskoj označen pod kategorijom „strogo zaštićena zavičajna svojta“.

Vivodina – staro selo stopljeno sa prirodom iz koje se pruža pogled na Sv. Geru. Poznata je i po brojnim sakralnim objektima, vinogradima i voćnjacima

Zečak – iz ovog mjesta na 795 m.n.v. vidi i Sv. Gera i Japetić. Travnjaci oko sela poznata su kao dom mnogim vrstama leptira. Osim prirodnih ljepota, u blizini Zečaka živi mali broj obitelji koji još njeguju tradicionalni način života što može potaknuti seoski turizam.

Zaključak

Park prirode Žumberak - Samoborsko gorje zasigurno je nedovoljno istraženo i nedovoljno cijenjeno blago Republike Hrvatske. Turistički gledano, ima ogroman potencijal zbog svoje velike raznovrsnosti u pogledu kombinacije bogatstva prirode, kulturne baštine i rekreacijskih sadržaja. Sportski turizam, ruralni i seoski turizam od velike su važnosti u turizmu kontinentalne Hrvatske

Autor ovog teksta smatra da je sadašnja promocija ovog parka prirode nedovoljna te kako bi se boljom promocijom sigurno privukao veći broj posjetitelja ponajviše iz bliže okolice, jer glavni grad Zagreb sa ostalim županijama u kojima se park prirode nalazi zajedno čine oko 30% sveukupnog stanovništva Hrvatske. Međutim, ne treba se ograničavati samo na okolno stanovništvo, niti na sadašnju ponudu, jer postoje mogućnosti povećanja i poboljšanja ponuda kako bi se ostvario puni potencijal ovog parka prirode.

Literatura:

1. JU Park prirode Žumberak – Samoborsko gorje, 2010: Biciklističke staze
2. JU Park prirode Žumberak – Samoborsko gorje: Mladi čuvar prirode
3. JU Park prirode Žumberak – Samoborsko gorje: Tajanstveni podzemni svijet
4. JU Park prirode Žumberak – Samoborsko gorje: Tisućljeće kulinarstva
5. Ministarstvo zaštite okoliša i prirode i Slobodna Dalmacija d.d.: Vodič kroz nacionalne parkove i parkove prirode Republike Hrvatske – Parkovi Hrvatske
6. Zakon o zaštiti prirode NN 80/13 – VI. Zaštićeni dijelovi prirode, Članak 115.
7. <http://www.park-zumberak.hr/>
8. <http://www.skyscrapercity.com/showthread.php?t=1685261>
9. <http://www.visitadriatic.eu/wp-content/uploads/2015/09/zumberak-stogovi.jpg>
10. JU Park prirode Žumberak – Samoborsko gorje, 2008: Staza kneževa
11. http://www.park-zumberak.hr/opcenite_informacije.html
12. <http://mapio.net/o/5569945/>
13. <http://www.sutla-zumberak.hr/hr/klaster/clanovi/etnografska-zbirka-sestara-bazilijanki,2504.html>